

Les Bozaarts

Naar Remagen en Bonn

5 t/m 7 november 2025

Dit jaar ging ons jaarlijkse reisje naar Duitsland, naar Remagen en Bonn. De suggestie kwam van Anneke; die had al enig voorwerk gedaan. Na wat discussie werd het definitieve programma vastgesteld. De twee overnachtingen zouden plaatsvinden in Niederkassel, in een fraai hotel aan een golfbaan. Helaas kon niet iedereen mee. De data: van woensdag 5 t/m vrijdag 7 november.

Woensdag 5 november 2025

Peter en AnneWal vertrokken reeds op zondag, o.a. om een balletje te slaan. Ze lieten ons weten dat het een prima hotel was. En zo vertrok de rest van het gezelschap op woensdagochtend. Wij hadden voor de zekerheid twee navigatiesystemen lopen, en af toe deed Gert – die samen met Sanny meereed – ook een duit in het zakje, althans op navigatiegebied. Niet zo'n goed idee, want zo kregen we tegenstrijdige aanwijzingen, en moesten we op een gegeven moment zelfs dwars door een tamelijk grote plaats.

Maar toch kwamen we allemaal min of meer tegelijk aan bij het station Bahnhof Rolandseck, een fraai 19^e eeuwse gebouw aan de spoorlijn Keulen-Bingen aan de linkeroever van de Rijn. De oever aan die kant loopt wat omhoog, zodat het station een mooi uitzicht biedt over de Rijn. Ons eerste bezoek zou het Arp Museum worden. Daarover lezen we: "Het Arp Museum Bahnhof Rolandseck, gelegen in Remagen in het noorden van Rijnland-Palts, is sinds de

opening van het elegante witte nieuwe gebouw van sterarchitect Richard Meier in 2007, in combinatie met het historische 19e-eeuwse stationsgebouw en de spectaculaire landschappelijke ligging, uitgegroeid tot een uitstekende attractie voor nationale en internationale cultuurtoeristen. Beeldende kunst van topklasse in unieke architectuur en een prachtig cultuurlandschap komen hier samen tot een bijzondere ervaring." Geen woord te veel! De lunch vond plaats in de historische balzaal.

Na de lunch gaf Anneke ons een inleiding over het museum, en dan speciaal de architectuur. Bijzonder is inderdaad hoe je via een tunnel onder het spoor, en een verticale schacht, naar het museumgebouw gaat dat bovenop de heuvel ligt. Eenmaal boven in het museum zelf konden we zelfs even naar een balkon buiten om te genieten van het fantastische uitzicht. Dat was vooral zo fraai, omdat het schitterend weer was. Het weer zou overigens alle drie de dagen mooi blijven.

Daarna ging de aandacht uit naar de werken van Jean (of Hans) Arp en zijn vrouw Sophie Taeuber-Arp, en dan weer naar de bijzondere architectuur van het museum, alles toegelicht

door Anneke. Zij legde ook uit dat Hans Arp uit Elzas-Lotharingen kwam, wat nu weer eens Duits was, en dan weer Frans. En dus was hij af en toe Hans, en dan weer Jean. De collectie was zeer uitgebreid, en gevarieerd. Op de website lezen we o.a. "Hans Arp und Sophie Taeuber-Arp zählen zu den bedeutendsten Künstlern der Avantgarde im 20. Jahrhundert. Als Pioniere der abstrakten Kunst schufen sie beide jeweils ein einzigartiges Œuvre. Die Sammlung Arp des Landes Rheinland-Pfalz umfasst über 400 Kunstwerke des Künstlerpaares." Op een enorme wand met allerlei informatie zagen we ook een foto van Hans Arp, zoals die ook in ons jubileumboek opgenomen was – toen was Hans Arp al terloops ter sprake gekomen. Nu konden we met eigen ogen zien

waarom Hans en Sophie zo baanbrekend waren geweest.

Daarna ging de tocht naar Hotel Clostermannshof in Niederkassel, min of meer halverwege Bonn en Keulen. Door wat Baustellen en files was dat ook even zoeken. Maar inderdaad: een fraai hotel, met mooie en comfortabele kamers. Peter had ons al gewaarschuwd dat de bar pas om 21.30 uur open zou gaan. Speciaal voor onze Bozaarts groep werd de bar om 18.00 uur opengesteld. Na de gezamenlijke borrel gingen we eten in het restaurant. Goede menukaart, en Kees wist een paar lekkere wijnen uit te zoeken. Geanimeerde gesprekken over wat we allemaal gezien hadden.

Donderdag 6 november 2025

De volgende ochtend vertrokken we na het uitgebreide ontbijtbuffet naar de parkeergarage aan de Museummeile. Daar was het even oppassen geblazen, want dat parkeren gaat geheel met nummerherkenning, zonder kaartje. Het herkende nummer wordt op een scherm getoond, maar kan afwijken van wat er daadwerkelijk op je nummerbord staat, zoals Felix en Yo nog zouden ondervinden.

We kwamen bij elkaar op de open ruimte tussen het Kunstmuseum en de Kunsthalle, waar een bijzonder object opgesteld stond. Dat was een exponent van de tentoonstelling in de Kunsthalle, die we de volgende dag zouden bezoeken. Rond en bij deze intrigerende constructie brachten we enige tijd door. De hangende banken nodigden tot zitten uit, maar het bleek moeilijk om er weer uit te komen. Over dit object: "Als Highlight wird auf dem Museumsplatz *Vert* präsentiert – eine begrünte Holzbalkenkonstruktion von AHEC / Diez Office / OMC°C, die zur Kühlung von Plätzen und zur Stärkung der Artenvielfalt in städtischen Umgebungen beiträgt."

Om 11 uur gingen we naar binnen. Eerst wees Anneke ons op de bijzondere architectuur van het gebouw. Daarover lezen we op de website: "Das Kunstmuseum Bonn gehört zu den großen, bundesweit beachteten Museen für Gegenwartskunst. Sein 1992 eröffnete, von dem Berliner Architekten Axel Schultes entworfene Neubau zählt deutschlandweit zu den wichtigen Museumsbauten der letzten Jahrzehnte." En over de collectie lezen we: "Im Mittelpunkt des Hauses steht die rund 9.000 Werke umfassende Sammlung des Kunstmuseums Bonn mit ihrem zentralen Werkkonvolut zu August Macke und der Kunst der Rheinischen Expressionisten sowie die bedeutende Sammlung zur Kunst in Deutschland nach 1945 mit Schwerpunkt auf der Malerei, Fotografie und zeitbasierten Medien."

Anneke wees ons op de fraaie manier waarop de trappen zijn vormgegeven. Aanleiding om ons allemaal te laten fotograferen op zo'n monumentale trap.

We troffen ook een grote tentoonstelling aan van de Amerikaanse fotograaf Gregory Crewdson. Die bestond uit enorm grote, gearrangeerde taferelen, door hemzelf aangeduid als "Single Frame Movies." Dus kon je bij elke foto een verhaal verzinnen, wat we ook uitgebreid deden. Eén foto deed wel erg denken aan het schilderij van Ophelia door Millais. Ook Taylor Swift heeft zich onlangs met dit onderwerp beziggehouden. En dan waren er nog een aantal zwart-wit foto's die heel erg deden denken aan de schilderijen van Edward Hopper, althans wat de sfeer betreft.

Daarna de rest van de collectie, waarbij veel werken van August Macke, de Duitse expressionist, die leefde van 1887 tot 1914 (hij sneuvelde tijdens de Eerste Wereldoorlog), en die zich ook aansloot bij de Blaue Reiter. Dat was een goede voorbereiding op het bezoek van die middag aan het August Mackehaus. Ook werk van veel andere artiesten uit het Rijnland werd uitgebreid toegelicht. Nog een merkwaardig incident: Anneke kwam erachter dat ze twee verschillende schoenen aan had, hoewel ze natuurlijk nog zo'n paar had, maar dan gespiegeld. Maar kennelijk was het toch niet zo'n succes, want ze trok toch maar één van die schoenen uit.

De lunch werd genoten in het restaurant van het Kunstmuseum. We konden allemaal plaatsnemen aan een lange tafel. Gerja bevestigde nog even de reservering voor de volgende dag.

Met de U-bahn gingen we nu naar het centrum. Het kopen van kaartjes op het station mislukte, maar in de trein ging het beter. We stapten uit bij de halte Stadthaus, en liepen naar August Mackehaus. Maar na een minuut of 20 waren we er nog niet. De pogingen van diverse aanwezigen

om met hun telefoon de weg te vinden, leverden niets op. Yo stapte kordaat een winkel binnen, en wist te vertellen dat we helemaal terug moesten. Terug bij het U-bahn station vonden we zowaar een wegwijzer: nog ongeveer een kilometer.

We waren wat aan de late kant, maar niet getreurd. We waren er: het Haus is geheel gewijd aan Macke, en is gevestigd in het huis, waar hij van 1911 tot 1914 woonde. De gids die we besproken hadden was er nog. Ze vertelde over de huidige tentoonstelling: August Macke & Friends. De uitleg waarom die naam in het Engels was, kwam niet al te duidelijk over. Verder stond ze wel erg lang stil bij een klein grafisch werkje van Macke.

Wel was duidelijk dat hij in zijn korte leven een grote hoeveelheid werken had gemaakt, in allerlei stijlen en vormen. Inmiddels waren we wat versleten door de lange wandeling; gelukkig konden we vrijwel allen een opklapkrukje gebruiken. Een schilderij van Macke dat een bootje met een

razeil op de Rijn voorstelde, werd door de watersporters onder ons afgekeurd: onjuiste weergave van mast en zeil. Opmerkelijk dat een ander grafisch werkje, gebaseerd op dit schilderij, dezelfde fout vertoonde. Het viel ons wel op dat we in het Kunstmuseum meer werken van Macke gezien hadden, dan er in het August Mackehaus te zien waren.

Gerja maande de gids om het wat korter te maken. Ze was zo lang van stof, dat we eens te meer beseften hoe goed Anneke het altijd deed: deskundig, to-the-point, met aandacht voor de belangrijkste aspecten en vooral beknopt. Tenslotte was er nog de

mogelijkheid om het oorspronkelijke woonhuis van Macke te bezichtigen. Daarna ging een deel van het gezelschap per taxi naar de parkeergarage; de rest keek nog even naar de film over August Macke, en liep toen terug en nam de U-bahn.

Het uitrijden uit de parkeergarage ging voor Felix en Yo niet zonder slag of stoot; maar na telefonisch contact met het personeel kwam het toch in orde.

Bij het hotel aangekomen, wist AnneWal te melden dat we die dag bijna 7.000 stappen gedaan hadden. Toch een prestatie voor al die bejaarden. In het hotel nog een teleurstelling: de bar zou pas om 21.30 opengaan. Maar we konden gelukkig terecht bij het restaurant.

Het diner was wederom prima, maar Kees moest wel ingrijpen toen er een verkeerde wijn werd afgeleverd.

Vrijdag 7 november 2025

De volgende ochtend gingen we eerst weer naar de parkeergarage aan de Museummeile. Felix wist nu hoe hij op het display kon zien welk kenteken er geregistreerd werd. Dus dat zou wel goedkomen.

Deze ochtend stond de Kunsthalle op het programma. Van de website: "Die Kunst- und

Ausstellungshalle der Bundesrepublik Deutschland, kurz: Bundeskunsthalle, ist ein einzigartiger Ort der Kunst, Kultur und Wissenschaft. Im Zentrum des Programms steht die Kunst aller Epochen, einschließlich zeitgenössischer Kunst, sowie Ausstellungen zu kulturhistorischen Themen, Archäologie, Naturwissenschaft und anderen Wissensgebieten." En nog korter: Kunsthalle. Er is geen eigen collectie zoals in het Kunstmuseum, maar er zijn steeds wisselende tentoonstellingen.

Ook hier is de architectuur weer opmerkelijk. De drie opmerkelijke kegels op het dak zijn al van ver te zien: "Die drei markanten, elegant zugespitzten Lichtkegel, die heute in einer leuchtend blauen Majolika-Verkleidung erstrahlen, entwickelten sich von Beginn an nicht nur zum Wahrzeichen des Hauses, sondern auch zu einem Wahrzeichen der Stadt."

In afwijking van ons normale programma, dat de focus op kunst legt, gingen we nu naar de tentoonstelling *We/Trans/Form – zur Zukunft des Bauens*, gericht op allerlei experimenten en projecten gericht op duurzaamheid, en vooral duurzaamheid in het bouwen.

We begonnen in de centrale hal, met een enorm object. Uitleg: "Das Foyer der Bundeskunsthalle beherrscht die bis zur Decke reichende Installation Tree.ONE von EcoLogicStudio (Claudia Pasquero/Marco Poletto) – ein aus Mikroalgen gezüchteter, synthetischer Baum, der CO₂ aus der Atmosphäre absorbiert und es in Biomaterial umwandelt." Er ontstond een discussie over biomimetische materialen, materialen waarmee de natuur wordt nagebootst

om problemen op te lossen. Kees wist ons te vertellen dat in de medische wetenschap en de tandheelkunde dit vaak nog niet tot bruikbare oplossingen geleid heeft.

We gingen naar boven, naar het hart van deze tentoonstelling. Bij het begin werd een film getoond, waar nog eens duidelijk werd gemaakt hoeveel CO₂ er vrijkomt bij het maken van beton en cement, en waarom er gezocht wordt naar alternatieve bouwmaterialen.

De hal daarna was geheel gewijd aan de zoektocht naar alternatieve materialen, hoofdzakelijk van biologische oorsprong, of gebruik makend van allerlei soorten afval. Gert meldde dat vele jaren geleden hij al eens betrokken geraakt was bij de vervaardiging van bakstenen waar koffiedik in verwerkt werd. En tenslotte zagen we veel maquettes van bouwkundige oplossingen, waarvan sommige al gerealiseerd waren.

Alles zeer boeiend, en weer wat anders dan een kunsttentoonstelling. De lunch was weer besproken aan de overkant, waar we de dag ervoor nog gereserveerd hadden. Dat was gedeeltelijk mislukt, en na enig aandringen kregen we twee tafels, enigszins van elkaar verwijderd. Het afrekenen had heel wat voeten in de aarde.

Naar de parkeergarage; wij rekenden € 8,- af, Felix zou € 20,- moeten betalen: er stond nog wat open van gisteren omdat zijn kenteken nu wel herkend werd. Bij het schrijven van dit verslag was het nog niet duidelijk of dat opgelost werd.

De terugtocht was tamelijk rampzalig. In de eerste plaats waren er zeer veel Baustellen en enorme files, zodat wij vijf uur over de afstand van nog geen 300 km deden. In de tweede plaats ging onze auto aan de lopende band storingen melden.

Kortom: weer een zeer memorabel tripje, dat we niet snel zullen vergeten!

Met dank aan Gerja en Yo voor het proeflezen, en aan de inzenders van foto's.